

۱۳۴
/

کتابخانه
موسسه

۱۷۸۲

مجله	اعتقاد
تاریخ نشر	مهر ۱۳۹۴
شماره	۴۵
شماره مسلسل	
محل نشر	تهران
زبان	فارسی
نویسنده	شجاعی
تعداد صفحات	۴۴ صفحه
موضوع	اسما حسنی در قرآن کریم - ۷ -
سرفصلها	
کیفیت	
ملاحظات	

کتابخانه
موسسه

کتابخانه
موسسه

اسماء حسنی

از: حجة الاسلام والمسلمین شجاعی

قسمت هفتم

ج: جبار، جامع.
ح: حکیم، حلیم، حتی، حق، حمید،
حسب، حفیظ، حقی.
خ: خبیر، خالق، خلاق، خیر الما کرین،
خبیر الزا رقین، خیر الفاصلین، خیر الجا کمین،
خیر الفاتحین، خیر العا فرین، خیر الوارثین، خیر
الراحمین؛
ذ: ذوالعرش، ذوالقنول، ذوانتقام،
ذوالفضل العظیم، ذوالرحمة، ذوالقوة،
ذوالجلال والاکرام.
ز: رحمن، رحیم، رؤف، رب، رفیع

اسماء حسنی

و در کتاب کریم

الدرجات، رزاق، رفیع.
س: سمیع، سلام، سریع الحساب، سریع
العقاب.
ش: شهید، شاکر، شکور، شدید العقاب،
شدید المحال.
ص: صمد.
ظ: ظاهر.
ع: علیم، عزیز، عفو، علی، عظیم، علام
الغیوب، عالم الغیب والشهادة.
غ: غنی، غفور، غالب، غافر الذنب، غفار.
ف: فائق الأصباح، فائق الحب والتوی،
فاطر، فتاح.
ق: قوی، قدوس، قیوم، قهار، قهار، قریب،
قادر، قدیر، قابل التوب.
ک: کریم، کبیر.
ل: لطیف.
م: ملک، مؤمن، مهین، متکبر، مصون
مجید، مجیب، مبین، مولی، محیط، مقیت،
متعال، محیی، متین، مقتدر، مستعان.
ن: نصیر، نور.

* اسمائی که در قرآن به لفظ «اسم»
آمده است:

بعد از توضیحی که گذشت، به ذکر اسمائی
که در قرآن کریم به لفظ «اسم» آمده است
می پردازیم. و در این مقام از نوشته حضرت استاد
علامه طباطبائی رضوان الله علیه در رساله
«الاسماء»، که از رساله های خطی ایشان است،
استفاده نموده و ترجمه عین گشتار ایشان در این
زمینه را که به ترتیب حروف پیش آمده و به ذکر
این قبیل اسماء پرداخته اند در اینجا می آوریم.

ایشان در مبحث اول رساله اسماء می فرمایند:
«اسمائی که در قرآن مجید اختصاص به
ذکر یافته و بمعنی وصف است (یعنی به لفظ
اسم آمده است)
عبارتند از:

۱: اله، احد، اول، آخر، اعلی، اکرم،
اعلم، ارحم الراحمین، احکم الحاکمین،
احسن الخالقین، اهل التقوی، اهل المغفرة.
ب: باری، باطن، بدیع، بر، بصیر.
ت: تراز

* اگر بخواهیم
از علم اسماء و از معرفت
به اسماء برخوردار باشیم،
لازم است علاوه بر
تدبر در قرآن، در روایات
و در ادعیه مأثوره
به تأمل عمیق پردازیم.

وز وهااب، واحد، ولسی، واسع، وکبیل و دود.

حضرت استاد در جلد هشتم «المیزان»، در فصلی که برای بحث در اسما حسنی اختصاص داده اند، در صفحه ۳۷۳ تحت عنوان «عدد الاسماء الحسنی»، بعد از بیان این حقیقت که اسما الهی محدود نیست و هر «اسم احسن» مخصوص حضرت حق است، اسمائی را که در قرآن کریم آمده است به ترتیب حروف ذکر کرده اند و به بعضی اسما اشاره فرموده اند که در رساله اسما به آنها اشاره نشده است. در این

* حضرات معصومین
تفسیر قرآن را در خلقت،
تفسیر خلقت را در قرآن،
و تفسیر هر دورا در اسما الهی
می دیدند، و همه را
با اسما او معنی می کردند.

کتاب، علاوه بر آنچه از رساله اسما در اینجا آورده ایم، به ترتیب حروف، در حرف «ا» به دو اسم «اقرب» و «ابقی» اشاره فرموده اند، و در حرف «خ» اسم «خیر» و اسم «خیر المنزلی» را ذکر نموده اند، و در حرف «ذ» اسم «ذوالمعارج» را آورده اند، و در حرف «ق» به اسم «القائم علی کل نفس بما کسبت» اشاره کرده اند، و در حرف «ک» اسم «کافی» و در حرف «م» اسم «مبلی» و اسم «مالک الملک» و در حرف «و» اسم «والی» را آورده اند، و در آخر، در حرف «ه» اسم «هادی» را ذکر کرده اند.

* اسمائی که در قرآن به لفظ «فعل» آمده است:

اسمائی که در قرآن کریم به لسان «فعل» و در قالب «جمله های فعلیه» آمده است بسیار زیاد بوده و به بعضی از آنها قبلاً اشاره شد. با دقت در همانها می توانیم به بقیه مواردی که به اسما

الهی به لسان فعل و با جمله های فعلیه در قرآن کریم آمده است پی ببریم. و برای بهتری بردن به این قبیل اسما چه بهتر که به ادعیه مأثوره از حضرات معصومین صلوات الله وسلامه علیهم اجمعین مراجعه نموده و در آنها به دقت بپردازیم، مخصوصاً به بعضی از ادعیه مأثوره مانند دعای «جوشن کبیر».

دقت و تأمل در دعاها و در دعای «جوشن کبیر»، بخوبی ما را به اسما الهی، خصوصاً به اسمائی که در قرآن به لسان فعل آمده است، هدایت نموده و بطور کلی ضابطه اسما وارده به لسان فعل در قرآن کریم را برای ما روشن می گرداند. به عنوان مثال به یکی از فصول دعای «جوشن کبیر» اشاره می کنیم. در فصل ۶۸ می گوید:

«يَا مَنْ جَعَلَ الْأَرْضَ مِهَادًا، يَا مَنْ جَعَلَ الْجِبَالَ أَوْتَادًا، يَا مَنْ جَعَلَ الشَّمْسَ مِرْجَا، يَا مَنْ جَعَلَ الْقَمَرَ نُورًا، يَا مَنْ جَعَلَ اللَّيْلَ لِيَاسًا، يَا مَنْ جَعَلَ النَّهَارَ مَعَاشًا، يَا مَنْ جَعَلَ النَّوْمَ سُبَاتًا، يَا مَنْ جَعَلَ الشَّمَاءَ بِنَاتًا، يَا مَنْ جَعَلَ الْأَشْيَاءَ أَرْوَاجًا، يَا مَنْ جَعَلَ النَّارَ مِرْضَادًا»

در این فصل به ده اسم الهی که در قرآن کریم به لسان فعل و با جمله های فعلیه آمده است اشاره می کند. این اسما ده گانه را به لسان فعل و در قالب جمله های فعلیه در آیاتی که ذیلاً می آوریم، مشاهده می کنیم:

۱- در سوره «التیاء» آیه ۶ و ۷ می فرماید:
«أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا»

یعنی «آیا ما زمین را مهد و محل آسایش قرار ندادیم و آیا ما کوهها را عماد و وسیله اعتدال و عدم اضطراب آن قرار ندادیم؟»

از این دو آیه در این فصل از دعاء، اسم «مَنْ جَعَلَ الْأَرْضَ مِهَادًا» و اسم «مَنْ جَعَلَ الْجِبَالَ أَوْتَادًا» را استخراج نموده و با کلمه «یا» در مقام دعاء ذکر کرده است. معنی این دو اسم با اضافه شدن کلمه «یا» در مقام دعاء، به ترتیب اینچنین است: «ای خدای که زمین را مهد و محل آسایش قرار داده»، «ای خدائی که کوهها را عماد و وسیله اعتدال زمین قرار داده».

۲- در سوره «نوح» آیه ۱۶ می فرماید:
«وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ مِرْجَا»

یعنی «و آیا نمی بینید که خدای متعال چگونه ماه را بهنگام شب در آسمانها وسیله نور و روشنایی قرار داد، و آفتاب را چراغی فروزان قرار داد؟»

از این آیه در این فصل از دعاء، اسم «مَنْ جَعَلَ الْقَمَرَ نُورًا» و اسم «مَنْ جَعَلَ الشَّمْسَ مِرْجَا» را استخراج نموده و با کلمه «یا» در مقام دعاء ذکر کرده است. معنی این دو اسم با اضافه شدن کلمه «یا» در مقام دعاء، به ترتیب اینچنین است: «ای خدای ای آنکه ماه را نور و روشنایی قرار داد»، «ای خدای ای آنکه آفتاب را چراغی فروزان قرار داد».

۳- باز در سوره «التیاء» آیه های ۹ و ۱۰ و ۱۱ می فرماید:

«وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَاسًا وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا»

یعنی «و خواب شما را وسیله قوام حیات و آرامش و استراحت قرار دادیم، و شب را زیر پوش خود می گرد قرار دادیم، و روز را برای معاش و تأمین آن قرار دادیم».

از این آیات در این فصل از دعاء، «مَنْ جَعَلَ النَّوْمَ سُبَاتًا» و اسم «مَنْ جَعَلَ اللَّيْلَ لِيَاسًا» و اسم «مَنْ جَعَلَ النَّهَارَ مَعَاشًا» را استخراج نموده و با کلمه «یا» در مقام دعاء ذکر کرده است. معنی این سه اسم با اضافه شدن کلمه «یا» در مقام دعاء، به ترتیب اینچنین است: «ای خدای ای آنکه خواب را قوام حیات و وسیله استراحت قرار داد»، «ای خدای ای آنکه شب و تاریکی آنرا همانند لباس قرار داد»، «ای خدای ای آنکه روز را برای معاش قرار داد».

۴- در سوره «بقره» آیه ۲۲ می فرماید:
«أَلَدَىٰ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاتًا»

یعنی «عبادت کنید خدائی را که زمین را برای شما گسترده، و آسمانرا برافراشته قرار داد».

از این آیه شریفه در این فصل از دعاء، اسم «مَنْ جَعَلَ السَّمَاءَ بِنَاتًا» را استخراج نموده و با کلمه «یا» در مقام دعاء ذکر فرموده است. معنی این اسم با اضافه شدن کلمه «یا» در مقام دعاء اینچنین است: «ای خدای ای آنکه آسمانرا برافراشته قرار داد».

۵- در سوره «الذاریات» آیه ۴۹ می فرماید:
«وَوَيْلٌ لِلنَّاسِ إِذْ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ

قرآن را در خلقت، تفسیر خلقت را در قرآن، و تفسیر هر دو را در اسماء الهی می‌دیدند، و همه را با اسماء او معنی می‌کردند، و از اسماء، در اسماء، و با اسماء می‌یافتند. لذا وقتی در روایات وارد، مخصوصاً در ادعیه مأثوره نظر می‌کنیم، بخوبی به این حقیقت پی می‌بریم که آنان از علم و عرفان بسیار بالا و فوق تصور در باب اسماء برخوردار بوده‌اند، و حقایق عالیه و اسرار عمیق‌ای در این باب در نزد آنان وجود داشته است. از این رو، باید توجه داشت که در روایات و در ادعیه مأثوره از حضرات معصومین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین معارف عالیه و بی‌شمار، و حقایق بسیاری در خصوص اسماء و دقائق اسماء وجود دارد که باید در آنها به تعمق لازم پرداخت، و با تعمق در آنها به معارف اسماء در قرآن نیز تا حدودی راه یافت.

در بیان دیگر، اگر بخواهیم از علم اسماء و از معرفت به اسماء برخوردار باشیم، و اگر بخواهیم از معارف اسماء که در قرآن هست بهره‌مند شویم، لازم است علاوه بر تدبیر در قرآن، در روایات و در ادعیه مأثوره به تأمل عمیق بپردازیم و معارف موجود در آنها را که مربوط به اسماء الهی میشود بخوبی مورد دقت قرار دهیم، و مخصوصاً از نکات و اشارت‌های هدایت‌کننده غفلت نکنیم.

حرف ظریف آمد در او معنی چو آب
بحر معنی عنده أم الكتاب

البته در روایات مخصوصاً در دعاها به دقائق زیادی برخورد می‌کنیم که عقول ما از فهم آنها عاجز است، و با جملات و سخنانی مواجه می‌شویم که ادراک ما از نیل به مقاصد نهفته در آنها قاصر است، ولیکن به قدر خود با تأمل و با تعمق می‌توانیم از حقایق موجود در کلام حضرات معصومین، و از انوار سخنان آنان در باب اسماء حسنی و در ابواب دیگر، استفاده‌های بی‌شماری داشته باشیم.

از اشارت‌های دریا سرمناب

ختم کن والله أعلم بالصواب

در خلال مباحث آتیه از انوار روایات و ادعیه مأثوره استفاده‌های زیادی خواهیم داشت. انشاء الله تعالی.